

OVACIK (KARABÜK)'TA SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS UNSURLARININ TURİZMDE DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Evaluation Of Intangible Cultural Heritage Features in Tourism in Ovacık (Karabük)

Prof. Dr. Taşkın DENİZ

Karabük Üniversitesi Safranbolu Turizm Fakültesi

taskindeniz@karabuk.edu.tr

Orcid ID: 0000-0003-1293-5404

Uzman Kemal AYDIN

Millî Eğitim Bakanlığı

ka25@hotmail.com

Orcid ID: 0000-0002-2869-023X

Öz

Çalışmada Karadeniz Bölgesi Batı Karadeniz Bölümü Karabük iline bağlı Ovacık ilçesindeki somut olmayan kültürel miras unsurlarının turizm sektöründe değerlendirilmesi ele alınmıştır.

Ovacık, doğal güzellikleri ve somut kültürel miraslarının yanında somut olmayan kültürel mirasları ile bölge ve Türkiye için önemli bir turizm potansiyelini oluşturmaktadır. Bu sebeple ilçedeki somut olmayan kültürel miras unsurlarının tespit edilerek kayıt altına alınması ve turizm alanında değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

Elde edilen veriler sonucunda Ovacık halkının, somut olmayan kültürel miras unsurlarının bir taraftan ilçenin yerel yaşam dokusunu ve kültürel benliğini oluşturduğunun diğer taraftan turizm kapsamında değerlendirildiklerinde ekonomik kazanımlar sağlayabileceklerinin farkında olduğu ancak somut olmayan kültürel miras unsurlarının yaşatılması ve aktarılması hususunda gerekli çabayı vermediği, bu durumun somut olmayan kültürel miras unsurlarının yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmasına sebep olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kùltür, Kùltürel Miras, Turizm, Karabük, Ovacık

Abstract

In the study, the evaluation of the intangible cultural heritage elements in the tourism sector in the Ovacık district of the Black Sea Region Western Black Sea Region Karabük province is discussed.

¹ Bu makale, Prof. Dr. Taşkın DENİZ'in danışmanlığını yürüttüğü ve Kemal AYDIN'ın tamamladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

In addition to its natural beauties and tangible cultural heritage, Ovacık also creates an important tourism potential for the region and Turkey. For this reason, it is important to identify and record the intangible cultural heritage elements in the district and to evaluate them in the field of tourism.

As a result of the data obtained, the people of Ovacık are aware that the intangible cultural heritage elements constitute the local life texture and cultural identity of the district on the one hand, and that they can provide economic gains when evaluated within the scope of tourism, on the other hand, but they do not make the necessary effort to keep the intangible cultural heritage elements alive and transfer them. It has been concluded that cultural heritage elements face the danger of extinction.

Key words: Culture, Cultural Heritage, Tourism, Karabük, Ovacık

Giriş

Bir neslin kendinden sonraki nesle bıraktığı her şey “miras” olarak ifade edilmektedir. Doğal görünüm, yerli ve vahşi yaşam, geçmişe ait önemli olayların ve savaşların yaşandığı alanlar, geleneksel yaşam tarzları, yiyecekler dahil olmak üzere içecekler, geleneksel olaylar ve folklor uygulamaları, dil, edebiyat, müzik, sanat ve spor dalları gibi maddi ve manevi tüm unsurlar miras kapsamında değerlendirilmektedir.

Miras, kültürel çevrenin yanında doğayı da kapsayan geniş kapsamlı bir kavramdır. Bu doğrultuda miras; manzaralar, tarihi yerler, sit alanları ve çevresel yapılanmanın yanı sıra biyoçeşitlilik, birikimler, geçmişten günümüze gelen kültürel gelenekler, bilgiler ve yaşamışlıkları kapsamaktadır. Bir toplumun geçmişten gelen değerlerini günümüze taşıyan miras, kültürel geleneğin bir parçası olarak görülmektedir (Nuryanti, 1996:249). UNESCO, 1972 Dünya Kültür ve Doğal Mirası Koruma Hakkındaki UNESCO Konvansiyonu'nda miras kavramını “geçmişten gelen, bugün birlikte yaşadığımız ve gelecek nesillere aktaracağımız kalıt” olarak tanımlamaktadır (<https://ich.unesco.org/en/lists>).

Miras, doğal miras ve kültürel miras olmak üzere iki ayrılır. Varlığı doğal unsurlara dayanan, doğal süreçler ya da insan eliyle şekillenmiş olan, tarihi ve estetik açıdan değer taşıyan doğal manzaralar, jeolojik ve fiziki oluşumlar (akarsu, göl, buzul, dağ, çöl, orman, kıyı gibi), doğal park alanları gibi miraslar “doğal miras” şeklinde ifade edilmektedir. Oluşumu tamamen insan emeğine ve yeteneğine dayanan, toplum üyelerine ortak geçmişlerini anlatan, aralarındaki birlikteliği ve dayanışmayı güçlendiren, insanların yaşayış şekillerini ve inanç sistemlerini etkileyen, tarihi ve estetik açıdan evrensel değer taşıyan miraslar ise “kültürel miras” olarak kabul edilir. Kültürel miras unsurlarının değerinin belirlenmesinde belgesel değeri, tarihi değeri, mimari ve estetik değeri, az bulunur olması ve özgünlük değeri, ekonomik değeri önemli rol oynamaktadır (<https://ich.unesco.org/en/lists>). Bireyler kültürel mirası, kendi kimlik, deneyim, gelenek ve diğer sosyal veya duygusal boyutlarına dayanarak kişisel olarak değerlendirmektedirler. Aynı tarihi eser veya yer, farklı kişilerce farklı şekillerde algılanabilmektedir. Bunun nedeni ise; bireylerin kendi kültürel geçmişlerine bağlı olarak tarihi yerleri farklı olarak algılamalarıdır. Sergilenen tarih deneyimden çok daha fazlasını ifade etmektedir. Bu durum bireyin atalarına veya köklerine bağlı

olmasına neden olmaktadır. Bu anlamda kültürel miras alanları insanların kendilerini anlamaya geldikleri yerler olarak görülmektedir (Poria vd., 2006:324).

Modernleşme kavramı kapsamında gerçekleştirilen yerleşme planları ve yapılaşma eylemleri kırsaldan şehir yerleşmelerine her düzeyde kültürel miras unsurlarının bozulmasına, değişmesine hatta yok olmasına yol açmaktadır. Bu noktada gelecek nesillere aktarılabilmesi için kültürel miras unsurlarının korunması bir zorunluluktur.

Koruma kavramı, tarihi ve kültürel değerlerin zarara uğramasına neden olan büyük savaşlardan sonraki yıkımların görülmesinden itibaren yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Harabeye dönüşen tarihi kent merkezlerini yenileme çalışmaları süresince koruma kavramı birçok tartışmaya neden olmuş, bu tartışmalar sonucunda yapılan çalışmalarla çağdaş koruma bilincinin gelişmesi sağlanmıştır. Kültürel miras kavramı bu süreç içerisinde ortaya konulmuştur. Kültür ve miras kavramlarının koruma bilinci ile yoğurulması ile ortaya çıkan bu yeni kavram yeni koruma perspektifini belirlemiş, planlama disiplini içerisinde yeni planlama arayışlarına girilmesine neden olmuştur (Konak İrkit, 2019:1). Koruma olgusunun ilk adımı "Neyin korunmaya değer olduğunun tespit edilmesidir". Söz konusu kültür olduğunda korunmaya değer unsurları somut ve somut olmayan kültürel miraslar oluşturmaktadır. İkinci adım "Nasıl korunacaklarının tespit edilmesidir". Bu sorudan yola çıkıldığında koruma kurallarını belirlemek amacı ulusal ve uluslararası yasalar ve sözleşmeler çıkarılmıştır. Ancak neyin nasıl korunacağını saptanması özü itibari ile bireyi ve toplumu ilgilendiren bir durum olduğundan dolayı toplumun bu konuya ilişkin sosyolojik özellikleri kültürel miras unsurlarının korunmasında önemli rol oynamaktadır.

Kültür iki şekilde turizmin ilgi alanına girmektedir. Birincisi kültürün süreç olarak turizmi etkilemesidir. Kültür, süreç olarak öğrenmeye meraklı insanları harekete geçirir. Kültürün din, tarih, sanat tarihi, arkeoloji, gelenekler vb. özellikleri turisti motive eder ve harekete geçirir. İkincisi kültürün turiste ürün olarak sunulmasıdır. Bu kültürel mekânların turizm açısından düzenlenmesi, hediyelik eşya üretimi vb. yollarla olur. Diğer taraftan Turizm, kültürü olumlu ve olumsuz olmak üzere iki şekilde etkiler. Turizm, taşınabilir ve taşınamaz kültüre ilgi çekerek onların araştırılmasını sağlar. Turizm, kaybolmuş kültür ürünlerini ortaya çıkarır ve bilgiyi yayar. Turist çeken kültürel mekânlar için koruma ve kullanma planlaması yapılır. Turizmden gelir arttıkça mekâna daha çok yatırım yapılır. Arkeolojik ve tarihsel yapılarda restorasyon için finans sağlanır. Turizmin kültür üzerine olumsuz etkisi, aynı mekâna ve yapılara turistlerin yığılmasının tahribata neden olmasıdır (Doğaner, 2014:10).

Günümüzde iletişim-ulaşım araçlarındaki gelişmeler ve küreselleşme insanların değişik kültürleri görme, öğrenme, tanıma merakını körüklemiş bu arzu kültürel turizmi doğurmuştur (Nuryanti, 1996:255). Uslu ve Kiper'e göre (2006:313), kültür ve turizm arasında simbiyotik bir ilişkinin kurulması zorunludur. Aksi takdirde biri diğerinin kaynaklarını sürekli olarak sömürürken diğeri de zamanla yok olacaktır. Oysa birinin yok olması, diğerinin de yaşamını tehdit etmesi anlamına gelmektedir. Kültürel turizm tarihi yerlerin ve arkeolojik alanların ziyaret edilmesini, yerel toplumların festivallerine katılmayı, geleneksel dans ve törenlerin izlenmesini, yörelere özgü geleneksel ürünlerin alışverişini kapsamaktadır. Çalışmalar turizmin bu şeklinin

yerel halka, onların kültürlerine ve yanı sıra ziyaretçi toplumlara faydalar sağlayabildiğini göstermektedir (Besculides vd., 2002:309).

Kültürel turizm iyi bir planlama, tanıtım ve organizasyon gerektirir. Kültürel turizm temel olarak korumaya olanak sağlar ancak iyi yönetilemediği takdirde kültür varlıklarının yıpranmasına, bozulmasına, değer kaybetmesine de yol açabilmektedir. Ziyaretçilerle kültürel alışverişte bulunulması, unutulmaya yüz tutmuş yerel kültür unsurlarının tekrar canlanması, kültürel unsurların korunması ve geliştirilmesine yönelik toplum bilincinin oluşturulması gibi katkılarında bahsetmek mümkündür. Kültürel turizm bir taraftan geleneksel yaşam tarzlarını korumayı zorunlu kılarken diğer taraftan yerel halkın yaşam kalitesini yükseltmeyi de hedeflemektedir (Emekli, 2006:54,55). Kültürel miras turizminin gelişmesinde hedef unsur olarak; geliştirmek yerel ekonomileri canlandırma, ev sahibi toplumun yaşam standartlarını arttırma, destinasyona turistleri çekebilmek, miras hakkındaki bilgileri yaymak koruma bilinci oluşturmak ve kültürel mirasın yıkımlara karşı korunmasını sağlamaktır (Binoy, 2011:103).

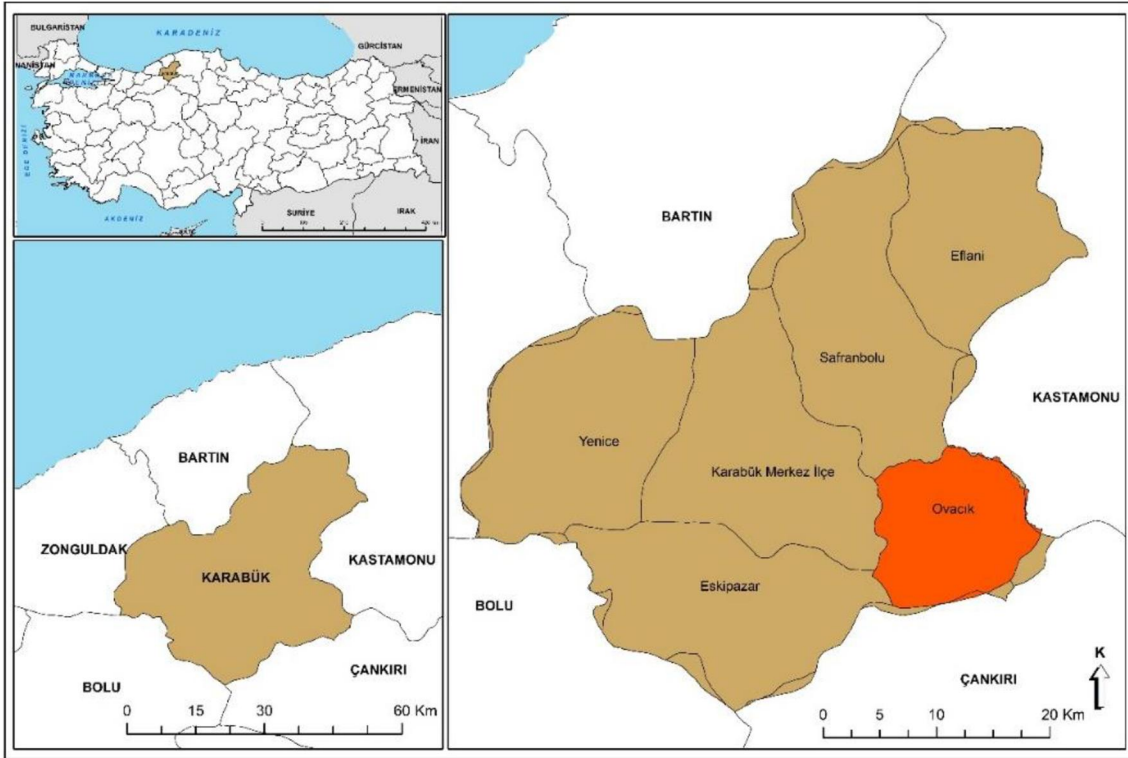
Bu çalışmada Çalışmanın Ovacık ilçesinin kültür turizmi açısından hak ettiği yerde olmasına, sahip olduğu bu zengin kültürel miras unsurlarının korunmasına, yaşatılmasına, kültür varlıklarına hak ettikleri ilgi ve değer verilmesine bilimsel açıdan katkı yapması öngörülmektedir. Çalışmanın öngörülen katkıları yapabilmesi için Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Ovacık Belediyesi, Ovacık Kaymakamlığı, Türkiye İstatistik Kurumu, Karabük Valiliği, Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü gibi paydaşların çalışma ve verilerinden geniş ölçüde yararlanılmıştır. Ayrıca araştırmada elde edilen sonuçlar söz konusu kurumlara ve burada sayılamayan tüm paydaşlara ulaştırılarak bir farkındalık yaratılmak istenmiştir.

Araştırmada ilişkilerin yapısını anlamını ve türünü belirleyebilmek için gözlemlerin sayısal olmayan bir şekilde incelenmesi ve açıklanabilmesini ifade eden, olguların, olayların ya da davranışların gerçekleştiği doğal ortamda incelendiği nitel (kalitatif) araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Yoruma dayalı sözel unsurların kullanıldığı nitel araştırmalarda genel itibari ile davranış, deneyim ve tutumlar ele alınmakta, toplanan veriler ile genellemeler yapılmaktadır (Padem, vd. 2012:57). Nitel araştırma yaklaşımı kapsamında saha araştırması yöntemi ile doküman incelemesi, yapılandırılmamış gözlem ve grup görüşme (mülakat) veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Örneklem kapsamındaki kaynak kişiler ile görüşülmüş, konu ile ilgili alınan bilgiler ses ve görüntü kaydı ile kayıt altına alınmış ve ardından yazıya dökülmüştür. Elde edilen bulgular gruplandırılarak tabloya aktarılmış, analizler yapılmış ve yorumları sunulmuştur. Araştırmanın ana kaynakların konuya ilişkin arşiv belgeleri, makaleler, tezler, dergiler ve kitaplar ile mülakat ve gözlem teknikleri sonucunda elde edilen bilgiler oluşturmaktadır. Araştırmanın tasarımı; konunun ve amacın belirlenmesi, literatür taraması, araştırmanın sorularının tespiti, yöntem ve teknik belirlenmesi, evren ve örneklem tespiti, saha uygulaması, bulguların analizi, sonuç ve öneriler şeklinde düzenlenmiştir.

1. Ovacık

Karadeniz Bölgesi Batı Karadeniz Bölümü'nde Karabük iline bağlı bulunan Ovacık ilçesi; Karabük ilinin 48 km güneydoğusunda, Çankırı ilinin kuzeybatısında olup batıda Eskipazar, doğuda Araç (Kastamonu), kuzeyde Safranbolu (Karabük), kuzeybatıda Karabük il merkezi, güneyde Çerkeş (Çankırı) ve Atkaracalar (Çankırı) ve güneydoğuda Bayramören (Çankırı) ile komşudur (Şekil 1).

Ovacık, 41° kuzey paraleli ile 32° doğu meridyeni arasında yer almaktadır. İlçenin kurulu olduğu arazi, IV. Jeolojik zamanda teşekkül etmiş genç yaşlı saha olduğundan dolayı 1. Derece Deprem Sahası'dır. Nitekim ilçenin bulunduğu sahada 1944 yılında çok büyük bir deprem (Bolu Gerde Depremi) gerçekleşmiştir. Ilgaz ve Köroğlu dağlarının uzantıları üzerinde kurulu olması sebebi ile engebeli, ormanlık ve dağınık bir topografyaya sahiptir.

Şekil 1. Ovacık İlçesi Lokasyon Haritası

Ovacık ilçesinin deniz seviyesinden yüksekliği (rakımı) 1100 m, yüzölçümü 393 km²'dir. Ovacık çevresinde, IV. Jeolojik Zamana (Kuvaterner) ait travertenler bulunmakta, alçı taşı, gnays ve bazaltlara rastlanmaktadır. Ilgaz ve Köroğlu dağlarının devamında yer alan ilçe arazisinin en yüksek yerleri Boduroğlu Yaylası ve Kıraçtepe (Çallı) olup rakımı yaklaşık 1400 m'dir. Ayrıca ilçe sınırları içerisinde ve çevresinde Aydan, Boduroğlu, Kıraçtepe (Çallıdağ), Belen-Çatak, Göllü, Kireçlisu, Kocadağ, Dazkırıtepesi, Göktepe, Erenler ve Sivriçam yaylaları ile Göktepe, Ahmetler, Kocadağ, Dazkırıtepe, Çam doruğu, Kavaklar ve Erenler dağları bulunmaktadır. İlçenin kuzeyinden akan Soğanlı (Melan) Çay'ı boyunca oluşmuş olan Melan Ovası, ilçenin en önemli tarım arazisini oluşturmaktadır. Tarım arazilerinin çoğunluğu hububat, nadas,

yem bitkileri ve sebze tarımı için kullanılmaktadır. Toplam yüzölçümünün % 67'si ormanlık alan (252,69 ha.), % 13'ü tarımsal alan (5000 ha), % 18'i tarım dışı alan (7000 ha) ve % 2'si çayır ve meralıktan (600 ha) oluşan Ovacık ilçesinde ormanlık alanlarda karaçam, sarıçam, meşe, kayın, fındık, kuşburnu ve kızılıçık türleri ön plandadır (Ovacık Belediyesi, 2021).

İlçe sınırları içerisindeki en uzun akarsu Soğanlı (Melan) Çayı olup bu çayın yanı sıra kışları debisi yükselen ancak yaz sıcaklığı ve kuraklığı ile kuruyan küçük çaplı pek çok dere bulunmaktadır. Soğanlı (Melan) Çayı, Çankırı iline bağlı Çerkeş - Atkaracalar - Bayramören ilçelerinin topraklarından geçmekte olan Uluçay (Gerede, Koltuk) ile birleşerek ilçenin kuzeyinden geçmekte olan Araç Çayı'na katılır ve Filyos'dan Karadeniz'e dökülür. İlçede Karagöl gölü ile Sülük ve Hatipoğlu göletleri bulunmaktadır. Ovacık ilçesinde kısmen Karadeniz iklimi ve kısmen karasal iklim özellikleri görülmektedir. İlçede kış mevsimi soğuk ve kar yağışlı, yaz mevsimi serin ve yağışlı geçmektedir. Yıllık ortalama yağış miktarı 600 mm'dir (Ovacık Belediyesi, 2021). Karagöl gölü, göletler, Kent Ormanı ile 2008 yılında açılan Sporcu Kamp Eğitim Merkezi önemli rekreasyon alanları olarak ön plana çıkmaktadır.

Tarihi belgeler incelendiğinde Paflagonya sınırları içerisinde kalan Ovacık Hitit, Frigya, Lidya, Galat, Roma, Bizans ve Anadolu Selçuklu egemenliğinde kalmış, 1350 yılında Osmanlı kontrollüne girmiş, Çelebi Sultan Mehmet tarafından 1416 yılında Çankırı Sancak Beyliği bünyesindeki Çerkeş'e bağlamıştır. 16. Yüzyıldaki belgelerde (1530 tarihli ve 438 sayılı Tahrir Defteri) ise Ovacık ve çevre köylerin Bolu Sancağı'na bağlı Viranşehir Nahiyesi'ne Ulak Divanı olarak bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Ancak 1864 "Vilayet Nizamnamesi" sonrasında Ulak önce 1867 yılında Kastamonu ili Viranşehir Livası'na ve 1868 yılında Çankırı Sancağı'na bağlanmıştır. Osmanlı tarihçileri Ali CEVAT' ve Şemseddin SAMİ'ye göre Kastamonu 1869 Tarihli Salnamesi'nde Ovacık'ın adı "Ulak (Şehbettün)" olarak ifade edilmiştir. O dönemlerde katırcıların ve kervancıların ticaret yolunun Amasra Limanı - Çankırı - İç Anadolu geçiş güzergâhı Çerkeş - Ovacık - Safranbolu - Bartın istikametini takip ettiğinden dolayı Ovacık önemli bir ekonomik güce sahipti. 1877 tarihli Şuray-ı Devlet'e ait bir defterde Ulak ve çevresi nahiye olarak belirtilmiştir. Ovacık, Çankırı ili Çerkeş Kazası'na bağlı bucak olarak 1959 yılına kadar varlığını sürdürmüş, 01.04.1959 tarihinde Çankırı ilinin ilçesi olmuştur. 1995 yılında ise Karabük'ün 78. il olması ile Ovacık, Karabük ilinin beş ilçesinden biri yapılmıştır. İlçeye bağlı 42 köy bulunmaktadır (Ovacık Belediyesi, 2021). İlçe sınırları içerisinde Pürçükören Köyü Karakoyunlu Mahallesi'nde Lidya dönemine ait kaya mezarları (Kurutma Kayası, Gerdek Boğazı, Karain) ve gözetleme kulesi; tarihi camiler (Abdullah Köyü, Bayalı Köyü, Çatak Köyü) ve türbeler (Yerli Baba, Can Baba, Musa Efendi) bulunmaktadır (Deniz ve Aydın, 2020:116).

2. Ovacık'ın Somut Kültürel Miras Unsurları

Tarihi kadar fiziki coğrafya unsurları ile de Ovacık ilgi çekici bir yerleşimdir. Kayadibi Mağarası kullanıma açık olup doğal gezi alanı olarak kullanılabilir durumdadır. Üçbaş Köyü Adam Kurutma Kayası diğer ilgi çekici topografik unsurdur. Bir de Çankırı Müzesi Müdürlüğü'nün koruması altında bulunan ve müzenin bahçesinde yer alan Aslan Kayası, Ovacık ilçesinden temin edilmiştir.

Ovacık'ta halkım özellikle ilkbahar ve yaz mevsimlerinde mesire alanı olarak sıkça kullandıkları yaylalar bulunmaktadır. Bu yaylalar; Avdan, Kıraçtepe (Çallıdağ), Belen-Çatak, Göllü, Kireçlisu, Kocadağ, Dazkırıtepesi, Göktepe, Erenler ve Sivriçam yaylalarıdır. Belirtilen yaylalarda yürüyüş rotaları oluşturulabilir ve kamping alanları tesis edilebilir. Bir de festival ve mesire alanı olarak kullanılan Karabük İl Orman Müdürlüğü'nün kontrolü altındaki Boduroğlu Yaylası bulunmaktadır.

Yerleşimin Hitit dönemine kadar tarihlendirildiği tarihi Paflagonya bölgesinde yer alan Ovacık, farklı dönemlere ait kaya mezarlarına ve kral mezarına ev sahipliği yapmaktadır. Bu kaya mezarları Üçbaş Köyü Çakmak Dağı Mevkii, Pürçükören Köyü Gerdek Boğazı ve Pürçükören Köyü Karain Mevkii'nde iken kral mezarı ise yine Pürçükören Köyü'nde yer almaktadır. Söz konusu kaya mezarları ve kral mezarı defineciler tarafından tahrip edilmiş durumdadır. Ayrıca Üçbaş Köyü Çakmak Dağı Basamaklı Yeraltı Şehri Kalıntıları da görülmeye değerdir. Hem kaya mezarları ve kral mezarı hem de yeraltı şehri kalıntıları kültürel miras turizmi kapsamında doğal gezi alanı olarak değerlendirilebilir.

Ovacık ilçesinde en eskisi 18. Yüzyıla ait olmak üzere Osmanlı Devleti zamanından kalma ve cumhuriyetin ilk yıllarına ait tarihi camiler bulunmaktadır. Bu camiler; Abdullar Köyü Tarihi Camii, Anbarözü Köyü Cevre Mahallesi Tarihi Camii, Çatak Köyü Şihlar Mahallesi Tarihi Camii, Boyalı Köyü Tarihi Camii'dir. Camiler sağlam durumda olup ibadet amaçlı kullanılmaktadır.

Tarihi geçmişi ve ticaret yolu üzerindeki coğrafi konumu sebebi ile Türklüğün ve İslamiyet'in rahatça yayılma imkânı bulduğu Ovacık'ta çok sayıda türbe görülmektedir. En bilinen türbeleri Ovacık İlçe Merkezi Can Baba Türbesi, Ovacık Merkez Yerli Baba Türbesi, Pürçükören Köyü Karakoyunlu Mahallesi Türbesi, Boyalı Köyü Musa Efendi Türbesi ve Taşoğlu Köyü Ağsar Türbesi oluşturmaktadır. Belirtilen türbeler halk tarafından korunmakta, ruh (manevi) hastalıkları ve dilek amaçlı kullanılmaktadır.

Ovacık ilçesi Kışlapazarı Köyü'nde harap durumda bulunan Hessen Değirmeni kalıntıları mevcuttur. Ovacık, Osmanlı Devleti'nin son zamanında ve cumhuriyetin ilk yıllarında su değirmenleri ile ünlü bir yerleşme olarak ön plana çıkmaktadır.

SOMUT KÜLTÜREL MİRAS	KULLANIM ALANI	MEVCUT DURUMU
Kayadibi Mağarası	Doğal gezi alanı	Kullanıma açık
Aslan Kaya	Çankırı Valiliği önünde sergilenmektedir.	Çankırı Müzesi Müdürlüğü'nün koruması altında
Avdan, Kıracetepe (Çallıdağ), Belen-Çatak, Göllü, Kireçlisu, Kocadağ, Dazkırıtepesi, Göktepe, Erenler ve Sivriçam yaylaları	Mesire alanı	Kullanılmaktadır
Boduroğlu Yaylası	Festival ve mesire alanı	Karabük İl Orman Müdürlüğü'nün kontrolü altında
Üçbaş Köyü Çakmak Dağı Mevkii Kaya Mezarları	Doğal gezi alanı	Defineciler tarafından tahribata uğramış
Pürçükören Köyü Gerdek Boğazı Kaya Mezarları	Doğal gezi alanı	Defineciler tarafından tahribata uğramış
Pürçükören Köyü Karain Kaya Mezarı	Doğal gezi alanı	Defineciler tarafından tahribata uğramış
Pürçükören Köyü Kral Mezarı	Doğal gezi alanı	Defineciler tarafından tahribata uğramış
Üçbaş Köyü Çakmak Dağı Basamaklı Yeraltı Şehri Kalıntıları	Doğal gezi alanı	Defineciler tarafından tahribata uğramış
Üçbaş Köyü Adam Kurutma Kayası	Doğal gezi alanı	Defineciler tarafından çevresi kazılmış
Abdullah Köyü Tarihi Camii	İbadet	Sağlam durumda, kullanılıyor
Anbarözü Köyü Cevre Mahallesi Tarihi Cami	İbadet	Sağlam durumda, kullanılıyor
Çatak Köyü Şıhlar Mahallesi Tarihi Camii	İbadet	Sağlam durumda, kullanılıyor
Boyalı Köyü Tarihi Camii	İbadet	Sağlam durumda, kullanılıyor
Ovacık İlçe Merkezi Can Baba Türbesi	Ruh hastalıkları ve dilek amaçlı ziyaret	Halk tarafından korunuyor
Ovacık Merkez Yerli Baba Türbesi	Ruh hastalıkları ve dilek amaçlı ziyaret	Halk tarafından korunuyor
Pürçükören Köyü Karakoyunlu Mahallesi Türbesi	Ruh hastalıkları ve dilek amaçlı ziyaret	Halk tarafından korunuyor
Boyalı Köyü Musa Efendi Türbesi	Ruh hastalıkları ve dilek amaçlı ziyaret	Halk tarafından korunuyor
Taşoğlu Köyü Ağsar Türbesi	Ruh hastalıkları ve dilek amaçlı ziyaret	Halk tarafından korunuyor
Kışlapazarı Hessen Değirmeni	-	Harabe durumdadır

Tablo 1. Ovacık İlçesi Somut Kültürel Miras Listesi

3. Ovacık'ın Somut Kültürel Miras Unsurlarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada Karabük iline bağlı Ovacık ilçesindeki somut olmayan kültürel miras unsurlarının tespiti, kayıt altına alınması ve turizm sektöründe değerlendirilme durumu incelenmiştir. Elde edilen verilere ilişkin yorumlar şu şekildedir:

- ✓ Tarihi ticaret yolu üzerinde bulunması sebebi ile önemli bir uğrak yeri olan Ovacık'ta bu durum farklı şehirlerden ve kültürlerden gelen konukların karşılaştığı ve etkileşimde bulunduğu bir yerleşimdir. Bu durum Ovacık'ta somut olmayan

kültürel miras unsurların çeşitlenmesi ve zenginleşmesinde önemli rol oynamıştır. Ovacık'ta sözlü gelenekler ve anlatımlardan gösteri sanatlarına, ritüellerden el sanatlarına ve Yörük kültürü izlerine kadar hemen her sosyolojik konuda etkisini göstermektedir.

- ✓ Ovacık'ta sözlü gelenekler ve anlatımlar alanı göz önüne alındığında mâni, ninni, türkü, deyim, atasözü, bilmece, fıkra, halk hikâyesi ve efsanelere rastlanmıştır. Söz konusu unsurlar özellikle dini bayramlarda, düğünlerde, yayla şenliklerinde ve kış geceleri köy odası toplanmalarında uygulanmaktadır.
- ✓ Gösteri sanatları alanında oyun havaları ve seymen oyunu ön plana çıkmaktadır. Her iki gösteri sanatı düğünlerde, nevrüz kutlamasında ve yayla şenliklerinde sergilenmektedir.
- ✓ Doğum, sünnet ve ölüm, asker uğurlama, düğün gelenekleri, imece, yayla şenlikleri, çocuk oyunları ve nevrüz kutlamasında gerçekleştirilen uygulamalar geleneksel ritüeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu ritüeller dini bayramlarda, yağmur duasında, doğum - sünnet - düğün - ölüm pratiklerinde, asker uğurlamada ve halk hekimliğinde gerçekleştirilmektedir.
- ✓ Ovacık'ta doğa ile ilgili ritüeller alanında halk hekimliği, ocak ve tedavi usulleri, bunun yansısı diğer halk inançları, türbeler, halk mutfağı ve halk baytarlığı uygulamaları tespit edilmiştir. Söz konusu ritüeller hıdırellez şenliklerinde, nevrüz kutlamasında, yağmur duasında ve halk hekimliği ile halk baytarlığında uygulanmaktadır.
- ✓ Bez dokumacılığı, dokumalar, giyim-kuşam süsleme, ağaç işlemeciliği, demircilik, geleneksel alet ve eşyalar ile ilgili pratikler başlıca el sanatlarını oluşturmaktadır. Belirtilen el sanatları ihtiyaç duyulan hemen her dönemde gerçekleştirilmektedir.
- ✓ Ovacık'ta şenlik ağası seçimi ve güreş unutulmaya yüz tutmuş Yörük kültürüne ilişkin en önemli uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

SOMUT KÜLTÜREL MİRAS ALANI	UYGULAMA ŞEKLİ	UYGULAMA ZAMANI
Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar	Mâni, Ninni, Türkü, Deyim, Atasözü, Bilmece, Fıkra, Halk Hikâyesi, Efsane	Dini bayramlarda, düğünlerde, yayla şenliklerinde ve kış geceleri köy odası toplanmalarında
Gösteri Sanatları	Oyun havaları, Seymen oyunu	Düğünlerde, nevrüz kutlamasında ve yayla şenliklerinde
Ritüeller	Doğum, Sünnet ve Ölüm, Asker uğurlama, Düğün gelenekleri, İmece, Yayla Şenlikleri, Çocuk oyunları, Nevruz	Dini bayramlarda, yağmur duasında, doğum - sünnet - düğün - ölüm pratiklerinde, asker uğurlamada ve halk hekimliğinde
Doğa ile İlgili Ritüeller	Halk hekimliği, Ocaklar, Türbeler, Halk mutfağı, Halk baytarlığı	Hıdırellez şenliklerinde, Nevruz kutlamasında, yağmur duasında ve halk hekimliği ile halk baytarlığında
El Sanatları	Bez dokumacılığı, Dokumalar, Giyim-Kuşam süsleme, Ağaç işlemeciliği, Demircilik, Geleneksel alet ve eşyalar	İhtiyaç duyulan hemen her dönemde
Yörük Kültürü	Şenlik Ağası seçimi, Güreş	Yayla şenliklerinde

Tablo 2. Ovacık İlçesi Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi

3.1. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar

Ovacık'ta sözlü gelenekler ve anlatımlar genel itibari ile Safranbolu ile benzerlikler gösterir. Maniler ve türküler sözlü anlatımın en önemli unsurlardır (KK1, KK2). İlçe sakinlerinin bireysel ve sosyal yaşamlarında etkili olan olaylar ile ilgili ifadeleri kapsarlar. Bu sebeple sözlü gelenekler ve anlatımlarda doğum, ölüm, evlilik, aşk, özlem, tarım, hayvancılık gibi konular dile getirilir (KK1). Geçim koşulları zor olduğundan dolayı eğlenceye dayalı bir kültür çok gelişmemiştir. Dügünlerde kabak kemane, davul, zurna ve bağlama en fazla kullanılan çalgılardır. "Dürüyemin Güğümleri", herkesçe bilinen bir türküdür.

Ovacık'ın özellikle köylerinde lakap kullanımı yaygındır. Kel, kör, topal, gıcır gibi lakaplar yaygındır; Kör Osman ve Topal Şerife gibi. Lakaplar kadar yaygın olan bir sözlü anlatım da bu yöreye ait deyimlerdir. İyi oldu, hoş oldu anlamında kullanılan "hora geçü", aralık anlamındaki "gıygaşuk", domates anlamında söylenen "maniye" en fazla kullanılan deyimlerdir. Ayrıca azıcık yerine "cıggada, eccük", yepyeni yerine "yepisyeni" gibi ifadeler de sıkça kullanılmaktadır. En dikkat çekici deyimlerden biri de "sürüde öküzü olmayan, çobanla uğraşır." (KK1). Boduroğlu Köyü'nde dili ağır, kaba, ağır konuşma anlamlarında kullanılan "hodul olmak"; birleştirici olma, ortayı bulma, küsleri barıştırma anlamına gelen "ah(k)urudan gelmek"; elindeki yavaş yavaş kaybetme, eritme ve kötü duruma düşme anlamındaki "evlek evlek satmak", kaba saba, baştan sağma iş yapma anlamına gelen "Hasan yonması", elinin ağır olması manasında kullanılan "İstinye yabası", başının dikine hareket etme anlamındaki "avkuru gitme" en sık kullanılan deyimlerdir (KK4, KK12, KK14). Kastamonu'ya yakın olması sebebi ile İmamlar Köyü ile Kastamonu Araç ilçesinde konuşma şekli ve kullanılan kelimeler benzemektedir (KK10). Boudroğlu Köyü'nden taş ustası Direm Ağa, deyimleri ile tanınmaktaydı. Örneğin; Eşeği semer, gelini kemer gösterir; ekmeği aç, sadakayı muhtaca, demli çayı da bana verecen; Dökecek'ten kaz, Peitçük'ten kız alınmaz; taşı bile adam ettim ama bu salağı adam edemedim (KK4).

İlçe genelinde sorulan başlıca bilmece; pat dedi, küt dedi, git kapı ardına yat dedi "süpürge", masal masal maliki, kuyruğu var oniki "horoz", yeraltında yağlı kayış "yılan", bir tepede iki kuş, biri kalkar biri oturur "terazi" dir (KK12).

Ovacık'ta Karabük genelinde bilinen efsaneler anlatılır. Eğri Ahmet, Dabaz Ali, Abaza Şerif, Karagöl en bilinenleridir (KK3, KK12). Dabaz Ali, Belenköylü olup Osmanlı Devleti zamanında Çanakkale ve Yemen cephelerinde 12 yıl savaşmış ve geri dönünce Eğri Ahmet ile birlikte olmuş. Dabaz "kaba" anlamında bir lakapmış (KK11). Horasan erenleri ile ilgili anlatılar ön plandadır. Bahaddin Gazi en bilinen anlatıdır. Bahaddin Gazi ile ilgili olarak kısaca şunlar dile getirilir (KK1):

"Karabük'ün manevi büyüğü olan Bahaddin Gazi'nin daima kendisini takip eden bir danası vardır. Bahaddin Gazi vefat ettikten sonrası hem kendisi hem de danası Keltepe Mevkii Dede Yaylası'nda defnedilir. Her yıl türbesi çevresinde Bahaddin Gazi Şenliği yapılmaktadır."

Abaza Şerif ile ilgili olarak kısaca şunlar dile getirilir (KK3):

"Abaza Şerif, Kastamonu Araç tarafından ama buralarda herkesçe bilinen bir adamdı. Bu çevrede eşkıyalık yapmışlar. Boyalı Köyü Bağirsak Deresi vadisinden geçen kervanlara saldırırlarmış. Kervanları gözlemlemek için Koca Doruk Tepesi'ne ağaçtan gözlem kulübesi inşa

etmişler. Bürnük Köyü Kabaçam ve Çaldıran Deresi Devedamı mevkilerinden geçen kervanları da soyarlarmış. Devadamı mevkiinde bulunan dehlizde Rumlardan kalma mezarlar ve mezar taşları bulunmuştu. Hatta Abaza Şerif ve adamları Pelitçik'te posta arabalarını soymuşlar. Ondan zengin olmuşlar ama sonları iyi olmamış onların."

Karagöl ile ilgili efsane şu şekildedir (KK12):

"Eski zamanlarda Çukurköyü'müze yaşlı, saç sakalı ağarmış, kamburu çıkmış esasına dayana dayana yürüyen bir ihtiyar amca gelmiş. Yaz mevsimi ve hava çok sıcakmış. Herkes tarlasında çalıştığından dolayı köyde kimse yokmuş. Amca çok susamış, kapıları çalmış ancak bir bardak su verecek kimse çıkmamış kapıya. Bu duruma sinirlenen amca esasını sert şekilde yere vurmuş ve -batsın bu yer demiş. Bu dua üzerine asayı vurduğu yer çökmüş ve çöküntü içerisinde bugünkü Karagöl oluşmuş. Bu gölün dipsiz olduğuna inanılmaktadır."

Kışlapazarı Köyü'nde "gelin kayası" efsanesi yaygındır. Efsaneye göre, köydeki bir genç kızı istemediği halde bir eve gelin ederler. Bu duruma çok üzülen kız sürekli Yüce Allah'a "beni o eve gelin edeceğine taş et" diyerek dua eder. Duası kabul olunur ve genç kız kayaya dönüşür. Kaya bugün köyde durmaktadır ve ziyaret edilmektedir. Gelin Kayası'nın alt tarafından maden suyuna benzer bir su çıkmaktadır ki "öle" adı verilen bu suyun şifalı olduğuna inanılmaktadır (KK5). Taşoğlu Köyü Erkek Mahallesi'nde maden suyu tadında su, Akça denilen mevkiide ise değdiği yerin rengini kızılaştırıran su akmaktadır (KK7).

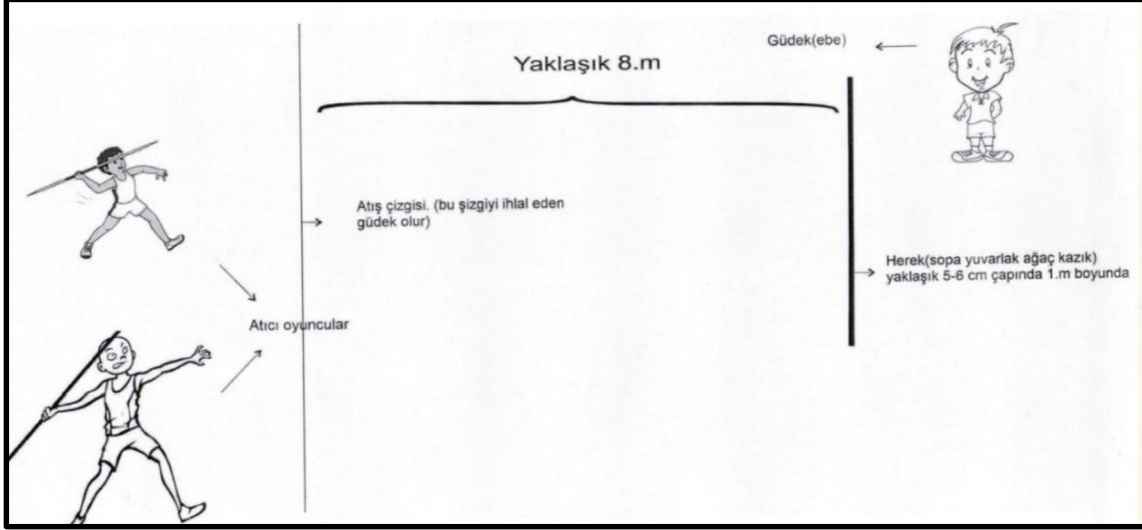
Ovacık genelinde "Osman abim evde mi?" türküsü hemen her düğünde söylenirdi (KK11). Boyalı Köyü'nde kemaneci İsmail Hamarat abimiz vardı. Düğünlerde türkü söylerdi. En fazla söylediği türküler "Ovacık'a Giderken" ve "Doğdu'ğün Düzü" idi.

3.2. Gösteri Sanatları

Boduroğlu Köyü'nde en fazla oynanan oyunlar "Cilenpe" ve "Hos" isimli oyunlardı. Cilenpe, kızılıcık (kiren) ağacının sopası ile oynanmaktaydı. Kızılıcık sopası ayağın altına konur, hızla ileri doğru itilir. En uzağa atan oyunu kazanır, en yakına atan ceza olarak gider sopaları toplar ve getirirdi. Hos oyunu da uzun sopalar ile oynanıyordu. Yaklaşık 8 m ileriye bir sopa dikilir, her oyuncu elindeki sopayı mızrak gibi atarak ilerideki dikili sopayı vurmaya çalışır. Vuran oyunu kazanırken, vuramayan ise diğer oyuncuların sopalarını toplayıp getirirdi. Köyümüzde "Dokuz Taş" oyunu da iki şekilde oynanmaktaydı. İlkinde pürüzsüz dokuz adet taş üst üste dizilir ve belirli uzaklıktan top atılarak yıkılmaya çalışılır. Yıkabilen oyunu kazanırken, yıkamayan ceza olarak gider taşları üst üste dizer ve topu getirirdi. Diğer dokuz taş oyununda ise bir zemine dokuz daire çizilir, bu dairelere birer taş konur her oyuncu bu taşlara "eneke" denilen kendi taşı ile dokuz atış yapar bu taşları daire dışına kim daha fazla çıkarırsa o kazanır (KK4).

Boduroğlu Köyü'nde kış mevsiminde köy odasında "yüzük saklama" ya da "kim dokundu" oyunları oynanırdı. Örneğin kim okundu oyununda birinin gözleri bağlanır ve ebe olur. Odada bulunanlar ebeyle fazla sert olmadan dokunur, ebe de dokunana tahmin etmek zorundadır. Eğer tahmin ettiği isim doğruysa ismi söylenen ebe olur. Bu oyunlar dışarıda körebe, beştaş, dokuztaş gibi oyunlar oynanırdı (KK8).

Şamlar Köyü'nde "mendil kapmaca" ve "hos"² adı verilen çocuk oyunları oynanırdı (Şekil 2) (KK11).

Şekil 2. Hos Oyunu Temsili Resmi.

İmamlar Köyü'nde gerek köy odası eğlencelerinde gerekse de düğünlerde erkekler tarafından kemane eşliğinde kaşık oyunu oynanırdı (KK10). Boduroğlu Köyünde ise kaval ve tef eşliğinde kaşık oyunu sergilenirdi (KK11).

Çukurköy'de çocuklar "kuyu oyunu" oynar, ahşaptan yapılma tekerlekli arabalara binerlerdi. Çocuklar yere 10 adet çukur açar, belirli mesafeden çukurlara sıra ile küçük taşlar atarlar. Aynı çukurda iki taş biriktirmeyi başaran o çukuru kazanır. En fazla çukur kazanan oyunu kazanır (KK12).

3.3. Ritüeller

Geleneksel ritüellerin en önemlileri bayramlarda gerçekleştirilir. Arife günü öğle namazından sonra "ziyarat (ziyaret)" olarak ifade edilen mezar ziyaretleri gerçekleştirilir. Ziyрата gelen un helvası getirir, mezarlıkta bunlar birleştirilir, ikram edilir ve sonrasında dualar okunarak mezar ziyareti tamamlanır. Arife akşamı yani ramazanın son iftarı köy odasında herkesin imece usulü kurduğu sofralarda birlikte yapılmaktadır. Bu gelenek halen sürdürülmeye çalışılmaktadır (KK14). Bayramın ilk günü en eski camide bayram namazı kılınır, cami bahçesinde sıraya girilerek EN yaşlıdan başlamak üzere bayramlaşılır. Evde ailece kahvaltı yapılır ve mahalle komşularına bayramlaşmaya gidilir (KK1). Eskisi kadar olmasa da tüm komşu

² **Hos Oyunu:** Hos oyunu en az 3 kişiyle oynanırdı. Bu oyunda oyuncu sayısında üst sınır yoktur, oyuncu sayısı istenilen kadar olur. Bazen öyle olur ki oyun birkaç gün ebe hiç değişmeden devam edebilir. Oyuncuların elinde "herek" adı verilen en az 5-6 cm çapında ve uç kısmı oval sopalar bulunur. "Güdek" adı verilen ebe oyuncu yaklaşık 8 m uzağa koyduğu sopasının (herekin) başında bekler, diğer oyuncular yere çizilen atış (sınır) çizgisini aşmamak şartı ile koşarak elindeki sopayı ebenin (güdeğin) sopasına atış yaparak ebenin sopasını uzağa itmeye çalışır. Ebe oyuncu ileriye itilen sopasını alıp gelene kadar diğer oyuncu attığı sopayı almaya gider. Eğer ebe oyuncu diğer oyuncudan hızlı olur ve ondan önce sopasını alarak geri gelirse bu kez diğer oyuncu ebe olur.

köylerde sırası ile yemek verilmektedir (KK2). Eskiden Taşoğlu ve komşu iki köydeki tüm mahallerde oturanlar bayram süresince birbirlerini ziyarete eder, ziyaretlerde yemek ikram edilirdi (KK7). Boyalı Köyü'nde köy meydanında bayram sebebi ile balonlar, uçurtmalar satılırdı. Köyün harmanında çocuklar ve gençler arasında güreş müsabakaları düzenlenirdi. Güreşler sonucunda baş pehlivan olan gence koç hediye edilirdi. Başpehlivan isterse koçu alıp gider isterse orada kurban eder, konuklara ikram ederdi (KK13). İzlemeye gelen konuklara yemekler ikram edilirdi. O zamanlar misafirperverlik, samimiyet ve dostluk çok önemliydi, yaygındı. Yemeğin en güzel yeri, döşeğin en iyisi, yastığın en yumuşağı, yorganın en sıcak tutanı misafire verilirdi (KK3, KK13). Boduroğlu Köyü'nde arife günü ikindi namazından sonra ziyaret gerçekleştirilir (KK4, KK5). Ziyarat sonrasında köy odasında toplanılır, gelenlere "miyana" adlı kara helva ve yufka ekmeği dağıtılır. Hiç kimse kendi getirdiği miyana ve yufka ekmeğinden yemez, diğerlerinin getirdiğinden yer. Miyana helvası, kavrulmuş un ve pekmezin iyice karıştırılması sonucunda elde edilen koyu renkli ve yuvarlak şekilde yoğrulmuş bir helvadır (KK4).

Çocuk doğumu köylerde ebeler tarafından yaptırılırdı. Doğum sonrasında müjdeli haber köyde herkese duyurulur. Komşular ziyarete gelir, kıyafet, kumaş ya da para gibi hediyeler getirir. Bir de çocuğun dinine bağlı bir Müslüman ve alim olması amacı ile bebeğin göbeği ya cami ya da okul damına atılır (KK1). Sünnetçinin köye geldiğini "dellalci (tellalci)" adı verilen sesi gür haberciler duyururdu. Belenköy'ün en ünlü dellacisi, dellalci Yaşar amcaydı (KK11). Sünnet olayından sonra yaranın iyileşmesi için ağaç kabuğunun çürümesi ile oluşmuş toz kullanılırdı (KK2). Sünnetler kan pıhtılaşmasının daha kolay olduğu düşüncesi ile kirazlar olgunlaşmadan yapılırdı (KK10). Diğer bir ifade ile sünnet yarasının daha rahat iyileşebilmesi için sünnet yaz sıcaklığına bırakılmazdı. Sünnet sonrasında yemekli küçük eğlenceler düzenlenirdi (KK11). Kırkı çıkan anne ve bebek ilk kez dışarıya çıkarılır, ziyaretler gerçekleştirilirdi. Bu olaya "kırk uçurmak" adı verilmektedir (KK4).

Başta Üçbaşı Köyü olmak üzere hemen tüm köylerde evlilik görücü usulü ile olurdu. Bazı köylerde çok eskilerde başlık parası da istenirdi. İmam nikahının kıyılması çok önemsenmektedir (KK2, KK9). Hemen herkes birbirini tanıdığından dolayı huyu huyuna, suyu suyuna uygun görülen bekar kız ve bekar oğlan ortak tanıdıklar tarafından tavsiye şeklinde ilgili ailelere duyurulurdu. Bir de özellikle Eskipazarlıların yaptığı "elekçilik" mesleği vardı. Elekçiler köy köy gezer, elek, sepet satar, kap kacak kalaylar, karşılığında para alırdı. Elekçiler kapı kapı gezdikleri için hangi evlenme yaşına gelmiş kız var bilirdi, anneler de bu sebeple elekçilere bu konuda sorular sorardı (KK13). Kız ailesinin uygun görmesi durumunda hatırı sayılı kişilerin öncülüğünde -Yüce Allah'ın izni, peygamberimizin kavli ile cümlesi kurularak kız isteme (görücü olunma, dünürşü olma (KK4)) gerçekleştirilirdi. Kız tarafı da -Allah nasip ettiyse olur, ne diyelim der ve uygun gördüklerini ifade etmiş olurlar. Eğer kabul edilmeyecekse kız tarafı, pekmez ile yapılan kara helvayı ve erkek tarafının getirdiği bohçayı erkek tarafından biri ile erkek tarafına geri iade eder (KK13). Kız tarafı kabul edince damadın annesi gelin adayı kızın başına bir tülbent bağlardı. Bu tülbent o kızın istendiğinin ve başının bağlandığını ifade ederdi (KK3). Kız tarafı kabul ettikten sonra duası yapılır, belirlenen günde tekrar gidilerek "eksik görme" adı da verilen kız

tarafının taleplerinin dinlenmesi gerçekleştirilir ve sonra alışveriş için şehir merkezine gidilirdi. Geline ve yakın akrabalarına alışveriş işleminden sonra da düğün günü kararlaştırılırdı. Taşoğlu Köyü'nde alınan hediyeler çarşamba günü gelin evine götürülür. Hediyeler götürülürken atlar ile yolculuk yapılır, atların boynuna ziller (çanlar) takılır ve seymenlerin oyunları eşliğinde hediyeler eve bırakılırdı (KK7). Düğün üç gün sürer. Genel itibari ile ya Çarşamba-Perşembe-Cuma ya da Cuma-Cumartesi-Pazar günleri gerçekleştirilirdi. Mutlaka Cuma gününe denk gelirdi düğünler (KK14). İlk gün kına yakılma ritüeli gerçekleştirilir. Kına günü yemekler hazırlanır ve konuklara ikram edilir. Kınaya giderken kız ailesine hediyeler götürülür. Kına kız evinin evinde, bahçesinde ya da köyde 'harman' olarak ifade edilen meydana yakılır. Hava karardığında kına alanının ortasına ateş yakılır ve sazlı sözlü eğlence gerçekleştirilir. Kona yakılırken damadın annesi tarafından gelinin avucuna ekonomik durumuna göre reşat altını ya da küçük altın konur (KK13). Eskiden erkek kınası da yapılırdı ancak günümüzde pek yapılmamaktadır. İkinci özellikle diğer ilçeler ve şehirlerden gelen konuklar ile ilgilenir ve gelin alma hazırlığı yapılır. Üçüncü gelin almaya gidilir. Gelin baba evinden "gelin ata binmiş, ya kısmet demiş" diyerek at sırtında yola çıkar, öndeki seymen ekibinin arkasında (KK4) yeni evine gider. Gelin evinden çıkmadan önce gelinin erkek kardeşi tarafından gelinin beline bağlanan kırmızı kuşak kapıda damadın annesinin verdiği bahşiş karşılığında çözülür. Aynı şekilde gelin sandığı üzerine oturan erkek kardeş damadın annesinin verdiği bahşiş karşılığında sandık üzerinden kalkar (KK13). Gelin başındaki kırmızı renkli duvak ile ata biner (KK14). Damat ise ata binmez, atın yanında yürüyerek evine gider. Gelin, "eşik atlama" uygulaması gelin evine giriş yapar. Bu uygulama gelin ya elindeki testiye yere atar ya da eşik önünde testi kırılır. Bu esnada gelinin ve gelin alayındaki konukların üzerine bereketi, tatlı dilli olmayı ifade eden buğday, kuru üzüm, leblebi, şeker ve bozuk para atılır. Bu adete "saçuluk" adı verilir (KK14). Gelin eve girdiğinde damat tarafından kendisine "yüz görümlüğü" olarak ifade edilen bir ziynet eşyası takılır. Ne yazık ki bu ritüellerimiz her geçen zaman azalmakta ve unutulmaktadır (KK1). Belenköy'de düğün akşamı bir ağaç dalına çiğ yumurta bir dala asar ve konuklar ateş ederek yumurtayı vurmaya çalışırlar. Yumurtayı vuran damada getirir ve harçlık alırdı (KK11). Düğünlerde kadınlar ve erkekler ayrı eğlenir. Kadınlarda tef ön planda iken erkeklerde kemane, davul, zurna ve bağlama kullanılırdı. Kadınların eğlencesinde "gelin başı düzme" adeti uygulanırdı. Gelin başı düzen kadın maniler söyleyerek geline öğütler verirdi. Örneğin; -Başak başında kırıma, kaynanan karşısında sırtma. Tencereyi bozma, kaynanan gibi hot hot olma (KK13).

Evlenemeyenler, çocuğu olmayan aileler, manevi açıdan rahatsızlığı bulunanlar çevredeki türbelere gider, dualar eder, adaklar keser, ağaçlara çul bağlardı. Aynı zamanda "ocak" adı ile bilinen evler bulunurdu. Cilt rahatsızlığı bulunan kişiler bu eve gider, ilgili kişi cilt hastalığı bulunan bölgenin çevresini arpa ile çizer ve oranın iyileşmesi sağlanırdı (KK1, KK2). Ocaklara sadece cilt rahatsızlığı olanlar değil aynı zamanda çıkık ya da kırığı bulunanlar da giderdi. Bacak kaval kemiği kırılan birinin kırık yerinde kemik yılanı benzer şekilde derinin altında kabarık dururdu. Hacıların hacdan getirdiği taş parçaları kabarığın üzerine konurdu ve eğer taş yapışırca yılanlık var, yapışmaz ise yılanlık yok kabul edilirdi. Yılanlık olduğu düşünülen kişi yılanlık ocağına götürülürdü. Bu yörede Bürnük ve Aktaş Aşağıyaka köylerinde yılanlık ocağı

bulunmaktaydı. Yılcık ocağındaki kişi hazırladığı bitkisel karışımı kırığın üzerine sarardı. Karışım hem kırığı iyileştirir hem de yara içerisindeki akıntıyı dışarıya çıkarırdı. Günümüzde Kayabaşı'nda ocak bulunmaktadır (KK3).

Eskiden bir genç askere gideceği zaman köyün meydanından toplanılır, eline kına yakılan genç tüm büyüklerin ellerini öper, herkesten helallik isterdi ve sonrasında okunan dualar ile uğurlanırdı (KK2, KK12). Savaşların sıkça yaşanması, askerlik süresinin uzun olması gibi hassasiyetlerden dolayı asker uğurlama adeti çok önem taşımaktaydı (KK14). Boduroğlu köyümüzde bir genç askere gidecekse ailesi ziyaret edilir, iç çamaşır götürülür. Ev sahibi aile konuklarına börek ve ayran ikram eder. Eğer çok sayıda genç gidecekse köyün meydanında mevlit okunur, gençlere harçlık verilir. Bu gelenekler halen sürdürülmeye çalışılmaktadır (KK4). Taşoğlu Köyü'nde askere giden gence "uğur parası" adlı harçlık verilirdi (KK7).

Bir ölüm olayı gerçekleştiğinde en kısa süre çevreye duyurulur, cenazeye mümkün olduğunca katılım sağlanır. Uzaktan gelenleri olur diye cenaze bir gece evde bekletilirdi (KK3). Defin işlemi sonrasında cenazeye katılanlara ekmek, helva dağıtılır ve eve davet edilerek yemek ikram edilir. Ancak cenaze evindeki yemekler birkaç gün boyunca komşular tarafından hazırlanır. Bu durum imce usulünün en güzel örneklerinden biri olup komşuluk ilişkilerinin daha da sıkılaşmasına yol açar (KK1). Günümüzde ekonomik durumu iyi olan aileler, pratik olması sebebi ile pide ve ayran dağıtımını gerçekleştirilmektedir (KK4). 7, 40 ve 52'sinde mevlit okutulur, misafirlere yemek ikram edilir (KK8).

Köye misafir geldiğinde köy odasında ağırlanır ve ihtiyaçları karşılanırdı. Köy odasında ısınma ve aydınlanma meşe odunları ile yakılan soba sayesinde karşılanırdı. Hatta gençler sigara içen büyüklerle maşa ile köz tutardı (KK2).

Boyalı Köyü'nün dört tarafında türbe bulunmaktadır. Bu türbelerin köyümüzü doğal afetlerden koruduğuna inanılmaktadır. Köyün girişinde Dede Doruğu türbesi, köyün üst kısmında Musa Dede türbesi, diğer tarafında Sarı Dede türbesi yer almaktadır. Bir de Erenler Çamı türbesi vardır. Baş ağrıyan, burnu akan ve çocuğu olmayanlar Erenler Çamı türbesine giderek dua ederlerdi. Maalesef definciler türbeyi tahrip etmiş durumdadır. Türbelerdeki zatlarn Horasandan geldikleri söylenmektedir. Zatlardan Musa Dede ile ilgili bir rivayet vardır. Bu rivayete göre:

"Musa Dede, köylüler ile sıkı irtibat içerisinde yaşamış. Her sabah namazından sonra bugün türbesinin yer aldığı tepeye gidermiş. Köyün kadınları, Musa Dede'nin eşine 'senin kocan oraya başka bir kadınla görüşmeye gidiyor' diyerek fesatlık edermiş. Bu dedikodular üzerine eşi bir sabah kocasını takip etmeye başlamış, bunu fark eden Musa Dede eşine geri dönmesini söylemiş. Musa Dede, kendisine güvenmeyen ve lafını dinlemeyen eşine 'Allah seni kaybetsin' diye beddua etmiş. Şu anda yerinde olmayan büyük bir ceviz ağacı vardı. O ceviz ağacının olduğu yerde eşi birden kaybolmuş ve bir daha kimse eşini görmemiş. Bu sebeple türbe içerisinde Musa Dede ve oğullarının mezarı bulunmaktadır (KK3)."

Boduroğlu Köyü'nde bir sadrazam imamının türbesi bulunmaktadır. İmam yaşlanınca bu köye geliyor, burada bir süre imamlık yapıyor ve vefat edince köylü tarafından türbesi yaptırılıyor. İmamın son akrabası 1965 yılında 105 yaşında vefat eden İmam Nuri amcaydı. İmam Nuri amca çok iyi Fransızca bilmekteydi. Türbe bahçesindeki

çam ağacının kozalağı alınır ve başka bir yere götürülürse kozalağın orada kendiliğinden yandığına inanılmaktadır (KK4).

Taşoğlu Köyü'nde tarihi caminin yanında içerisinde üç adet sandukanın bulunduğu "Ağsar Türbesi" bulunmaktadır. Genellikle çocuğu olmayanlar, çocukları rahatsız olanlar, konuşma zorluğu çekenler türbe günü olan pazartesileri türbeye giderek dua ederler. Türbenin anahtarı bir köylüdedir. Bir de Yakaköyü'nde cilt hastalıklarına iyi geldiği söylenen toprak bulunmaktadır (KK7).

Çukur Köyü Kıraç mevkiinde bir dilek ağacı vardır. Sürekli ağlayan çocuklar o ağacın yanına götürülür, ağaca bağlanır ve ağacı yakınındaki delikli taşta dua edilerek para atılır (KK8).

Belenköy'de çocuğu olmayanlar köydeki türbeye gider, dua eder ve kurban adardı. Erkek çocuğu olursa adı genellikle "türbeye sattık, adadık" anlamında Satılmış olurdu. Bu sebeple bu çevrede Satılmış adı çok fazladır. Bir de üç harflilerin etkisi altına girileceği korkusundan dolayı geceleri mezarlıkta, pis yerlerden, küllü yerlerden geçilmez. Belenköy'de köylünün tamamına yakını Sünni iken sadece Avlar Kaya da Alevilik mevcuttur (KK11).

Çukurköy'de ruhsal sorunları olanlar "Hoş İslamlar" adlı türbeye götürülürdü (KK12).

3.4. Doğa ile İlgili Ritüeller

Eskiden Ovacık ve köylerinde Hıdrellez coşkuyla kutlanırdı. Gençler çay kenarında toplanırlar, "bettan (ateş)" yakarlar, üzerinden atlar ve çevresinde eğlenirlerdi. Soğan kabukları ile pişirilen ve bu sebeple renklenmiş yumurtaları yerler ve gelenlere ikram ederlerdi (KK2).

Ovacık'ta köylerde halk hekimliği bulunmaktadır. Dişi ağrıyanlara çevrede yetişen otlardan yapılmış karışımlar verilirken, ateşi olan çocuklar sirkeli bezler ile silinir (KK8). Safranbolu'ya ulaşımın zor olması, ekonomik durumun yetersiz olması gibi nedenlerden dolayı kırık çıkıkçılar yaygındı. Bu tür uygulamalar "el alma" olarak ifade edilen bir ritüel ile kuşaktan kuşağa aktarılmaktaydı. Kol, parmak, bacak gibi uzuvlarda meydana gelen incinme, çatlak ya da kırılmaları bir tülbent içerisine hazırlanmış pancar yaprağı, yumurta akı, zeytin yağı, zeytin kabuğu ile yapılmış bir karışım ile sarar ve iyileşmesi için askıya alırlardı (KK1). Pürçükören Köyü'nde hastaların şifa bulması amacı ile götürüldüğü "yılancık taşı" adı verilen kayalık bir saha bulunur. Buraya gidilir ve dua edilirdi. Ayrıca manevi rahatsızlığı bulunan kişilere kurşun dökülürdü ve suda çıkan şekle göre yorumlar yapılırdı (KK2). Boyalı Köyü'nde bulunan Sülük Gölü ve Karagöl'de hem cilt hastalıkları hem de parmak arası kaşıntılar için sülük tedavisi yapılmaktadır (KK3). Boduroğlu köyümüzde kırık çıkıkçılar vardı. Bir sorun yaşadığımızda onlara giderdik. Komşu Ortaca Köyü'nde geleneksel usul ile diş çeken, cilt hastalıklarını arpa ile çizerek okuma (çizdirme olayı) yoluyla iyileştiren ocak bulunmaktadır. Ocaklardaki tedavilerde ilkbahar ve yaz aylarında yöreden toplanan otlar kullanılır (KK4). Sırtı ağrıyanların sırtında kupa çekilir ya da karasakız (Karasakız, karaçamın gövdesi çizilerek elde edilen sakızın isimdir.) bir beze yayılarak sırta sarılır (KK5). Ekinciler Köyü'nde yılancık ocağı, Alica ve Çay Yayla'da yağmur duası için gidilen, dua edilip kurban kesilen "aslan taşı"

bulunmaktadır (KK8). İmamlar Köyü'nde eskiden "sınıkçı" adı da verilen kırık çıkıkçı, şifacı denilen halk hekimleri vardı. Safranbolu uzak olduğu için onlara gidilirdi (KK10). Sülükdere Köyü'nde pişik vb deri hastalıklarına şifa olan ocak vardı. Ocaktan getirilen küller dua okunarak hastalıklı yere sürülürdü, hastalık iyileşirdi. Aynı şekilde Ekincik Köyü'nde ocak vardı, ağrısı olan ocağa gider, dua ile kül sürülür ve şifa bulurdu. Avlarkaya'da ise göz kurdunu iyileştiren bir ocak bulunurdu. Göz rahatsızlığı olan bu ocağa gider, ocaktan getirilen korlardan çıkan dumanın üzerine başını eğer, kor üzerine beyaz renkli otlar atılır, çıkan dumanın etkisinde kalsın diye başı örtü ile örtülür, dualar edilirdi. Dumanın etkisi ile gözdeki rahatsızlıklar iyileşirdi (KK13).

Eskiden köylerde şap (yanıkara (KK4)) hastalığı yaygın olurdu. Şap hastalığına yakalanan hayvan kesilir ve derince açılmış bir çukura gömülerek üzerine kireç atılırdı (KK1). Şap kadar yaygın görülen bir hastalık da kuduzdu. Köpek ısırması ile yayılan kuduz hastalığının şifası için "üfürükçü" adı verilen kişilere gidilirdi ve onlar da dua okurdu (KK2). Ayağı kırılan bir hayvan olduğunda ayağı iki tahta arasına alınır, yakı yapılarak kara sakızlı ya da hamurlu bez ile sarılırdı (KK3). Midesinden rahatsızlanan hayvanlara zeytinyağı içerilir, kış mevsiminde ise mandaları soğuk alıp hastalanmasınlar diye zeytinyağı ile yağlanırdı (KK8). Boduroğlu ve çevre köylerde bir at midesinden rahatlanırsa suda kaynatılmış ardıç suyu içerilir. Karabaş otu kanamaları durdurmada kullanılırdı bu ot çöke etkilidir (KK11). Çukurköy'de hastalanan tavuklara ve horoza limon suyu içerilirdi (KK12). Özellikle büyükbaş hayvanların karnının altında, yanaklarında, boğaz altında "murdarlama" adında yaralar çıkardı. Bu yaralara tuz basılır, açıkta bırakılır, tuzun etkisi ile kuruyan yara dökülür ve hayvan iyileşirdi (KK13).

Son yıllarda bitmek üzere olsa da geçmişte doğada yapılan tarım ve hayvancılık ile ilgili işlerde imece gerçekleştirilirdi. Herkes elinden geldiğince bir işin ucundan tutardı, el birliği ile iş bitirilirdi (KK2). Eskiden biri işinden geri kalsa herkes yardımcı olur, onun da işlerinin yoluna girmesine çalışılırdı. Köyümüzde harmanımız vardı, öküzlerle döven sürerdik. Harman aktarmaya başlayınca bütün köy birbirine yardımcı olurdu. İmece usulü kimse kimseyi yarı yolda bırakmazdı (KK3). Köyümüzde genellikle cami, okul ve köy odası bakım ve onarımı gibi işler ile evlerin inşaatında imece usulü ile yapılırdı (KK4, KK11). Taşoğlu Köyü'nde hem bostan sahiplerinin hem de su değirmenlerinin aynı arktan akan sudan yararlanmaları sebebi ile arkların yapımı imece usulü ile gerçekleştirilirdi (KK7).

Kavaklık mevkiinde bir toprak saha vardı. Oradan toprak alınır, köye getirilir, su ile karıştırılarak yoğurulur, yağmur oluşu (kiremit) şekli verilir, kurumaya bırakılır ve kuruyunca ateşte pişirilirdi. Pişirilen malzeme çatı yapımında kiremit olarak kullanılırdı. Çok sağlam olurdu, suyu ve soğuğu geçirmezdi. Bu sebeple Kavaklık'tan toprak getirmek önemli bir iş idi (KK5).

Küçüksu Köyü, ilimizde suyu en kireçli olan yerleşme birimidir. Suyumuzun aşırı kireçli olması sebebi ile hem köylüler köyden gitmek istiyor hem de dışarıdan kimse köyümüze gelmek istemiyor. Kireçli suyumuzla ve toprak yapımıza uygun tahıllar yetiştirebiliyoruz (KK9).

3.5. El Sanatları

Ovacık'ta el sanatları ile ilgili uğraşlar genellikle ihtiyaca yönelik el işlerinden oluşmaktadır. Günlük kıyafetlerin bir kısmı elde dokunur. El örgüsü çoraplar, keçi kılından dokuma pantolonlar, işlemeli yelekler, bebek ve çocuk kıyafetleri, kazaklar, eşyaların üzerini örtmeye yönelik örtüler, yastık kenarları, yazmalar, kıldan buğday çuvalları ve heybeler, hayvanları bağlamak için kullanılan urganlar evlerde hanımlar tarafından üretilirdi. Evlerde çok fazla ihtiyaç duyulması sebebi ile kilim (cecim) dokumacılığı gerçekleştirilir. Eski kıyafetler şeritler halinde kesilir, çul kilim dokunmasında kullanılır. Çul kilimler paspas, yolluk olarak evlere serilir. Eskinden köylerde kağrı, saban, boyunduruk, döven, tırmık, dirgen, balta sapı ve küçük el değirmeni taşı yapan küçük atölyeler bulunmaktaydı. El değirmeni taşı için gerekli taşlar, Belenköy yakınındaki Asar mevkiinden elde edilirdi (KK11). Bir de bu yörede yapımı maharet gerektiren tahta kaşık ustaları bulunurdu. "Herkes kaşık yapabilir ama sapını ortasına getiremez", o günlerden kalma bir sözdür. Bazı köylerde söğüt ya da kavak ağacından ayran yayıkları yapılırdı (KK1, KK8). Ovacık'ta "Gerede Eğeri" oldukça yaygındı (KK11). Boyalı Köyü'nde el sanatları çok yaygın değildi. Yün çorap ve çarık dışında pek fazla bir şey yapılmazdı (KK3). Boduroğlu Köyü'nde çul kilim dokumacılığı, el örgüsü kazaklar ve yün çoraplar en yaygın geleneksel el sanatlarını oluşturmaktaydı. Ayrıca paçası dar, cep kısmı geniş keçi yününden yapılmış el dokuması "tuman, avcı pantolonu" adı verilen pantolonlar ve yelekler dikilirdi. Bir de az olsa da taş işçiliği yapılmaktaydı. Benim dedem de taş ustasıydı. Direm (Dirhem) Ağa ünlü bir taş ustasıydı (KK4). Kışlapazarı Köyü'nde koyun yününden halı ve battaniye dokunur, günlük kıyafetler el işi şeklinde örülürdü (KK5).

Ovacık'ta özellikle tüm köylerde kadın ve erkek kıyafetleri kendisine has nitelikler taşır. Kadınlar "üçetek" adı verilen bir elbise giyer. Taşoğlu Köyü'nde üçeteğe benze "kutlu entari" adı verilen elbise de giyilirdi (KK7). Üçetek yanlarda birer ve arkada "kuyruk" adlı parçası olmak üzere boydan dikilmiş üç parçaya sahip bir elbise olup içerisine beyaz içlik giyilir. İçliğin altına "don" olarak ifade edilen paçaları lastikli bir iç çamaşır, ayaklara renkli işlemeli yün çoraplar, yemeni, başa fındık ağacından yapılmış 4-6 cm eninde çoğunlukla kırmızı ve beyaz kumaş ile yapılmış uçları süslü fes tarzı şapka (pullu başlık) giyilir. Aynı zamanlar kadınlar Karadeniz'deki peştamallar tarzında yük taşımak için de kullanılan renkli, işlemeli kuşaklar bağlar. Yaşlılar siyah, gençler ise beyaz renkli kenarları işlemeli yazmalar takar (KK13). Erkekler don, don üzerine koyun yününden dokunmuş paçaları dar, cep kısmı geniş, paçaları yandan düğmeli "klot" adı verilen pantolon (KK13), üstüne gömlek, yelek, başa kasket, ayaklar ise yün çorap, yemeni, çarık ya da kara lastik (cizlavet) giyer. Erkekler bel kısmına "dolak" adı verilen 10-15 cm genişliğinde, 4-5 m uzunluğunda beyaz kuşak sarardı (KK1, KK2, KK8). Ormanlık sahada ve kayalık alanlarda bolca keçi yetiştirilirdi. Keçilerin tüyünden el menginelelerinde yün elde edilirdi. Söz konusu kıyafetlerin dikilmesinde kullanılan yün iplikler çırık makinelerinde yapılırdı (KK7). Küçüksu Köyü'nde Selahaddin ve Hakkı amcalar kağrı yapardı (KK9). İmamlar Köyü Demirciler Mahallesi'nin adı, Osmanlı Devleti zamanında bu mahallede silah ve kılıç yapımının gerçekleştirilmesiymiş (KK10). Başboyunduruk köyümüzde ahşap ustaları çok maharetliydi. Yöredeki en iyi ahşap minareciler bu köyde bulunurdu. Ağasar'da

su değirmeni taşı yapılır, Halılağa da bu taşları alır, mandalarına yükler ve diğer köylere giderek satardı (KK13).

3.6. Yörük Kültürü

Ovacık'ta Yörük kültürü devam ettirilmeye çalışılsa da tarım arazilerinin parçalanması, geçim sıkıntısı, işsizlik ve Karabük merkeze gerçekleşen göçler sebebi ile köylerde nüfus oldukça azalmış hatta parmakla sayılacak kadar az hanenin kalmasına yol açmıştır.

Boduroğlu Yaylası'nda her yıl şenlik düzenlenir, masrafları karşılayan şenlik ağası seçilir, müzik dinletisi yapılır, güreş müsabakaları gerçekleştirilir ve yemek ikramları olurdu (KK8). Belenköy ve Erkeç köylerinde yayla bulunur. Bu yaylalarda off-road, motorcross ve doğa yürüyüşleri düzenlenebilir. Avlankaya Köyü, doğa sporları için uygundur. Köyde iki katlı bir mağara bulunmakta, mağaranın ilerideki bir evin bahçesinde çıkışa sahip olduğu düşünülmektedir. Ayrıca köyde türbe olduğuna inanılan Erenler mevkii bulunmaktadır (KK11).

Yapılan gözlemler ve mülakatlar göz önüne alındığında geleneksel ahşap ve kerpiç evlerin yerini betonarme evlerin, el yapımı kiremitlerin yerini de fabrika üretimi kiremitlerin aldığı görülmektedir.

Köyün yaşlıları "tütün ikramiyesi" olarak ifade edilen gazi maaşını almaya Çerkeş'e giderdi. Çerkeş'ten heybeler ile kaya büyüklüğünde tuz ve şeker getirirlerdi. Eve gelince şeker kesme aletleri ile şekerler küçük parçalar halinde kesilirdi. Yayım gibi hamur işleri genelde cevizli yapılırdı ve üzerine tere yağı konurdu. Tadı lezzetli bir yiyeceğe dönüşür. Bir de kişisel ihtiyacı karşılayacak miktarda tarlalarda ürünler arasında tütün yetiştirilirdi. "Kontrolcü" adı verilen görevliden gizlenirdi. Toplanan tütün bir odada kurutulur, tütün kırma makinesinde sarılarak içilirdi. Burçak ve çörek otu da köylerde fazla ekilirdi. Burçak toplarken elimize "pıtrak (kıymık)" batardı (KK2).

Ovacık'ta en bilinen yemekler kaz etinden yapılan bandırma ve baklavadır. Bandırmada kullanılacak kaz iyice beslenir, oklavanın üzerinden atlayamayacak duruma geldiğinde kesilir. Kış mevsiminde tüketmek üzere büyükbaş ya da küçükbaş hayvanlar kesilir, etlerinden kavurma yapılır ve sepetlere konularak tavana asılır. Kıymanın bir kısmı da kurutularak saklanır ve özellikle pide yapımında kullanılır (KK2). Boyalı ve Boduroğlu köylerinde en yaygın yemekler "malak" ve "çullu börek"tir. Malak yapımı için, buğday unu suda pişirilir, kaşık ile kesilip tepsiye dizilir, üzerine bal ya da pekmez konur ve üstüne de kızgın tereyağı dökülür. Çullu börek ise 2-3 kat el açması yufkanın üzerine diğer yufkaların makas ile çul şeklinde kesilmesi, üzerine peynir ve tereyağı gezdirilmesi, üzerine tekrar yufkaların konulması, diğer yufkaların çul şeklinde kesilmesi, üzerine tereyağı gezdirilerek fırında kızartılması hazırlanır. Bu yemeklerin dışında kesim şekillerinden dolayı "ince makarna, para makarna" gibi isimler ile anılan makarna kesimleri, özel günlerin yemeği keşkek, üzerine tereyağı dökülüp yenilen fasulye haşlaması, bişi (pişi) - sac - göbü ekmekleri, çökelek peyniri yapılırdı. Bir de kaplıca (siyez) buğdayından yapılan kara renkli "kaplıca ekmeği" yapılırdı. Lezzetine doyum olmazdı. Arasına tereyağı sürerek yedik.

Ne yazık ki ne bu yemekler ne de kaplıca ekmeği artık yok denecek kadar az yapılmaktadır. Kaplıca buğdayının tohumunu bile bulamıyoruz artık (KK3, KK4, KK5). Elma hoşafını içmek bir gelenektir. Hele ki pilavın yanında çok lezzetli olur. Boduroğlu Köyü'nde "kurut" önemli lezzetlerden biridir. Torba yoğurdu kurutulur ve kışın kızartılarak kahvaltıda tüketilir. Bir de buralarda çok yetişen kiren (kızılçık) meyvesinden şerbet, reçel ve marmelat yapılır, kurutularak çerez olarak yenir (KK5). Taşoğlu Köyü'nde yufkanın kare şeklinde kesilip içine çökelek konularak muska şeklinde kapatılıp haşlanması ve sonrasında üzerine tereyağı dökülmesi ile yapılan "kaypak" vazgeçilmez bir yemektir. Haşlanan kaypağın bir kısmı acil durumlarda kullanılmak üzere kurutularak da saklanırdı (KK7). Boduroğlu Köyü'nde çullu börek, kül çöreği, kızılçık ekşisi, ahlat ekşisi yaygın yiyecek ve içecekleri oluşturmaktadır (KK8). Boduroğlu Köyü'nde eskiden şeker çok fazla olmadığından dolayı çekirdeği ile yenebilen aşısız bir meyve olan taşçı ahladının kurutularak öğütülmüş un haline getirilmiş haline "kavut" adı verilir (KK11).

Pürçükören Köyü'nde "mukallit (taklitçi)" vardı. Çocukları toplar, size büyükleriniz içtiği kahveden yapayım derdi ve bizler de sevinçle tamam derdik. Kahveyi içerdik ve içtikten sonra bize bu Türk Kahvesi değildi, nohut kahvesiydi derdi. Bu yörede nohut kahvesi yapılırdı. Bir de tadı, kokusu ve rengi dibek kahvesine benzeyen kenger otunun da kurutularak kahvesi yapılırdı. Bir türküde de bu otun adı geçer (KK2).

"Gülüm seni alır dağa kaçarım, kahve bulamazsam kenger içerim."

Üzüm yetiştiriciliği önemli geçim kaynaklarından biriydi. Kenarları tahta "kemre arabası" ile asmaların kemre taşır ve bereketli olması için dibine dökerdik. Üzümün bir kısmı meyve olarak tüketilir, bir kısmı satılır ve bir kısmı da büyük oluklarda çiğnenip suyu çıkardıktan sonra kazanlarda kaynatılarak pekmez yapılırdı. Bürnük Köyü'nde pirinç yetiştiriciliği de yapılmaktaydı (KK2).

Ovacık genelinde kanlıca, ebişke, cincile gibi çok sayıda mantar türü vardır. Toplanan mantarlardan gözleme, mantar, sulu yemek yapılır, yumurta kırılarak pişirilir. Patatesli, pancarlı ve ısırğan otlu pide yapımı da yaygındır (KK8).

İmamlar Köyü'nde manda yetiştiriciliği yaygındı. Manda sütü ve manda yoğurdu önemli geçim kaynaklarıydı. Ne yazık ki günümüzde kimse bu işle uğraşmamaktadır (KK10).

Ovacık'ın kültür zenginliğini oluşturan somut olmayan kültürel miraslar unsurları da turizm potansiyelini artırmada etkin olabilecekken ne yazık ki kayıt altına alınmadığından dolayı yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Zengin bir kültürel mirasa ev sahipliği yapan Karabük ili Ovacık ilçesinin barındırdığı somut ve somut olmayan varlıklarının incelenmesi ve turizm potansiyellerinin ortaya konulmasıdır. Buna ek olarak çalışmada ilçenin kültürel turizm ekseninde sahip olduğu güçlü ve zayıf yönleri ile karşısındaki fırsatların ve tehditlerin belirlenmesi, ilçedeki kültür varlıklarıyla ilgili mevcut olan sorunlar ile kültür turizminin gelişimine engel teşkil eden problemlerin tespit edilmesi ve bunlara yönelik çözüm önerilerinin oluşturulması da amaçlanmaktadır. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda somut olmayan kültürel miras unsurlarının belirlenmesi için 16 kişi ile mülakat yapılmış ve

kaynak kişilerin anlatımları ses kaydı ve yazıya dökümü yapılarak kayıt altına alınmıştır.

Ek 2'de belirtilen sorular kapsamında kaynak kişilere yöneltilen "Ovacık ilçesinin somut olmayan kültürel mirasları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?" sorusuna vermiş oldukları cevaplar değerlendirildiğinde "Yörük kültürünün ilçenin genel kimliğini oluşturduğu görülmüştür".

"Somut olmayan kültürel miraslar yeterince korunuyor mu?" sorusuna kaynak kişilerin geneli "Hayır, korunmuyor." cevabını vermiştir.

"Ovacık ilçesinin somut olmayan kültürel mirasını korumak için neler yapılmalıdır?" sorusuna "İlçenin somut olmayan kültürel miras envanterinin çıkarılması, elde edilen envanterin yazılı bir metin haline getirilmeli, yazılı envanterin ilçe halkına sunulması, mülki idari birimler ve sivil toplum kuruluşları ile paylaşılması, internet aracılığı ile sosyal ağlarda paylaşılması gerekmektedir. Ayrıca Ovacık ilçesinde somut olmayan kültürel miras unsurlarına ilişkin yazılı metinler ve eşyalar toplanarak ilçede kurulacak etnografya müzesinde sergilenmelidir. Bu konularda Kaymakamlık, Ovacık Belediyesi, Halk Eğitimi Merkezi ve dernekler ortak çalışma içinde olmalıdır." şeklinde cevaplar verilmiştir.

"Ovacık ilçesinin somut olmayan kültürel mirasları gelecek kuşaklara nasıl aktarılabilir?" sorusuna verilen cevaplar; "Öncelikle ilçede etnografya müzesi kurulmalı ve öncelikle ilçemizdeki okullar olmak üzere çevre ilçe ve illerdeki okullardan öğretmenlerin ve öğrencilerin müzeyi görmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca okullarda ilçemizi ve kültürel unsurlarımızı tanıtıcı konular anlatılmalıdır. Halk eğitimi merkezlerinde somut olmayan kültürel miraslarımız ile ilgili doküman, ağaç işleme, gastronomi, halk oyunları gibi alanlarında kurslar açılmalı, halk anlatıları kayıt altına alınmalıdır." şeklindedir.

"Ovacık ilçesinin somut olmayan kültürel mirasları turizm alanında nasıl değerlendirilebilir?" sorusuna; "İlçede ziyaretçilerin konaklayacağı bir tesis bulunmaktadır. Bu sebeple en azından ilk aşamada pansiyonculuğun geliştirilmesini sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır. Ziyaretçilerin ilgisini artırmak amacı ile su değirmenlerinden bazılarının restorasyonu gerçekleştirilmelidir. Yöresel buğdaydan taş değirmende öğütülerek elde edilen doğal un satışı sağlanmalıdır. İlçede atıl durumda olan spor kompleksinin aktifleştirilebilmesi için spor takımları davet edilmelidir. Ekoturizm kapsamında yürüyüş rotaları belirlenerek doğa yürüyüşleri düzenlenmelidir. Ayrıca el sanatları kursları açılarak bu kurslarda yapılan ürünlerin kurulacak el sanatları çarşısında ziyaretçilere satışı sağlanmalıdır." şeklinde cevaplar verilmiştir.

"Somut olmayan kültürel miraslar turizm alanında değerlendirilir ise ilçeye ne gibi katkısı olur?" sorusuna ise verilen cevaplar şunlardır. "İlçede yeni iş imkânları oluşacak, ilçe ekonomisine katkı sağlayacak, atıl durumda olan binalar ve bazı kültürel miras unsurları tekrar hayat bulacak, pansiyon, otel ve restoranların açılması ziyaretçilerin daha konforlu ağırlanmasına olanak sağlayacaktır."

“Hangi somut olmayan kültürel miras ile Ovacık ilçesini ön plana çıkarabiliriz?” sorusuna verilen cevaplar ise; “İlçenin yöresel yemek kültürü ve yerel tarihi dokusu, konaklamalı hafta sonu gezileri, doğa yürüyüşleri ve çadır kampları desteklenerek ön plana çıkarılabilir.” şeklindedir.

Sonuç ve Öneriler

Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği ve saha araştırması yönteminin uygulandığı araştırmada mülakat tekniği kapsamında örnekleme yönlendirilen sorulara verilen cevaplar göz önüne alındığında; Ovacık halkının, somut olmayan kültürel miras unsurlarının bir taraftan ilçenin yerel yaşam dokusunu ve kültürel benliğini oluşturduğunun diğer taraftan turizm kapsamında değerlendirildiklerinde ekonomik kazanımlar sağlayabileceklerinin farkında olduğu ancak somut olmayan kültürel miras unsurlarının yaşatılması ve aktarılması hususunda gerekli çabayı vermediği, bu durumun somut olmayan kültürel miras unsurlarının yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmasına sebep olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda Ovacık ilçesinde somut olmayan kültürel miras unsurlarının turizme kazandırılması, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında aşağıda belirtilen öneriler göz ardı edilmemelidir:

- ✓ Ovacık ilçesi somut olmayan kültürel miras unsurlarının envanteri çıkarılmalı ve bu envanter bir yazılı kaynak şeklinde internet aracılığı ile basın, medya ve sosyal ağlarda paylaşımına açılmalıdır. Ayrıca tanıtıcı internet sayfasındaki ziyaretçi defteri ile ziyaretçilerin görüşleri takip edilmeli ve dikkate alınmalıdır.
- ✓ Ovacık ilçesinde, kaymakamlık ya da belediye bünyesinde turizm tanıtım ofisi açılmalıdır.
- ✓ Ovacık ilçesinde, Karabük Valiliği Köylere Hizmet Götürme Birliği ile iş birliğine gidilip kültürel miras unsurlarının ve gastronomik değerlerin sunulduğu bir pansiyon ya da otel açılması için girişimde bulunulmalıdır.
- ✓ Ovacık ilçesinde, ilçe genelinde elde edilen kültürel miras unsurlarının sergilenebileceği bir etnografya müzesi kurulmalıdır.
- ✓ Ovacık ilçesinde, kaymakamlık ve belediyenin desteği ile halk eğitimi merkezi bünyesinde yerel el sanatlarının yaşatılması ve aktarılması konusunda kurslar açılmalı ve seminerler düzenlenmelidir.
- ✓ Ovacık ilçesinde, ilçenin yerel kimliğini ve kültürel değerlerini yansıtan el sanatlarının yaşatılması için bir kapalı çarşı kurulmalı ve burada el sanatları atölyeleri oluşturularak gelen ziyaretçilere hem uygulama hem de satış yapılmalıdır.
- ✓ Ovacık ilçesinde, tarihi su değirmenlerinden en azından biri koruma altına alınmalı ve ziyaretçilere açılmalıdır. Hatta bu değirmenler uygun olduğu takdirde yiyecek sektörüne ilişkin bir işletme olarak kullanılabilir, yerel gıdalardan yapılmış yemekler ve içecekler ziyaretçilere sunulabilir.
- ✓ Ovacık ilçesinde, her yıl düzenli şekilde kültür şenliği düzenlenmeli ve yerel kültürel miras unsurları sergilenmelidir. Ayrıca şenlikte kız isteme, düğün ve asker uğurlama gibi yerel ritüeller canlandırılmalı

- ✓ Ovacık ilçesinin sahip olduğu doğal ve kültürel miras unsurlarını tanıtıcı broşürler hazırlanarak tur operatörleri, seyahat acentaları ve tur rehberleri ile irtibata geçilmelidir.
- ✓ Bölge turizmde büyük rol oynayan Safranbolu ilçesindeki reklam panolarında Ovacık ilçesini ve sahip olduğu doğal ve kültürel miras unsurlarını tanıtıcı reklam panoları kullanılmalıdır.
- ✓ Ovacık ilçesinde, yürüyüş rotaları oluşturularak rota üzerindeki doğal ve miras unsurlarının tanıtımı sağlanmalıdır.
- ✓ Karagöl olarak bilinen mesire alanının etrafında kampçılarının ve karavancılarının konaklayabilecekleri bir kamp alanı oluşturmalı, elektrik, su, internet gibi alt ve üst yapı unsurları eksiksiz karşılanmalıdır.

Yukarıda belirtilen öneriler dikkate alınarak Ovacık ilçesi somut olmayan kültürel miraslarını korumak ve turizme kazandırmak için yerel yönetimler, ilgili kurum ve kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve üniversite üzerine düşen görevleri yerine getirmelidir. Ayrıca bu çalışmada elde edilen bulgu ve öneriler, daha sonra yapılacak ilgili çalışmalara kaynak oluşturacaktır.

Kaynakça

- BESCUIDES, A., LEE, M.E. and McCORMICK, P.J., "Residents' Perceptions of the Cultural Benefits of Tourism", *Annals of Tourism Research*, 29(2): 303-319 (2002).
- BINOY, T. A., "Archaeological and Heritage Tourism Interpretation a Study", *South Asian Journal of Tourism and Heritage*. 4 (1): 100-105 (2011).
- DENİZ, T. ve AYDIN, K., "Somut Kültürel Miras Örneği: Ovacık (Karabük) Kışla Köyü Su Değirmeni", *Doğu Coğrafya Dergisi*, 43: 111-122 (2020).
- DOĞANER, M. S., "Kültürel Miras Turizmine Giriş", İstanbul Üniversitesi Yayını, (2014).
- KONAK İRKİT, G. (2019). "Kültürel Miras Alanlarında Yerel Yönetimlerin Rolü". Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- NURYANTI, W., "Heritage and Postmodern Tourism", *Annals of Tourism Research*, 23(2): 249-260 (1996).
- PADEM, H., GÖKSU, A. ve KONAKLI, Z. (2012). *Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*. Sarajevo: International Burch University.
- PORIA, Y., REICHEL, A. and BIRAN, A., "Heritage Site Perceptions and Motivations to Visit", *Journal of Travel Research*, 44(3): 318-326 (2006).
- USLU, A. ve KİPER, T., "Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı / Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı". *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(3), 305-314 (2006).

İnternet Kaynakçası

OVACIK BELEDİYESİ. (2021).

<http://www.ovacik.bel.tr/?pnum=12&pt=Ovac%C4%B1k+Tarih%C3%A7e> (2021).

UNESCO, (2022). <https://ich.unesco.org/en/lists>

Ekler

Ek 1: Ovacık İlçesinin Somut Olmayan Kültürel Miraslarının Tespitine Yönelik Mülakat Soruları

A) Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar için;

1. Ovacık ilçesinin atasözleri ve deyimleri nelerdir? Kimlerden nasıl öğrenilmektedir?
2. Ovacık ilçesinde hangi bilmeceler sorulmaktadır? Yöreye ait bilmeceler nelerdir?
3. Ovacık ilçesine ait masallar nelerdir? Kimlerden nasıl öğrenilmektedir?
4. Ovacık ilçesine ait efsaneler var mıdır? Var ise nelerdir?
5. Ovacık ilçesine ait halk hikâyeleri var mıdır? Var ise nelerdir?
6. Ovacık ilçesinde hangi fıkralar anlatılmaktadır? Yöreye ait fıkralar nelerdir?
7. Ovacık ilçesine ait maniler nelerdir?
8. Ovacık ilçesine ait hangi türküler ve ninniler söylenmektedir?

B) Gösteri Sanatları için;

1. Ovacık ilçesinde oynanan oyunlar nelerdir? (âşıklık, semah, karagöz, kukla, zeybek, köy seyirlik oyunları vs.)

C) Toplumsal uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler için;

1. Ovacık ilçesinde çocuklar kendi aralarında hangi oyunları oynuyorlar? Bu oyunları kimlerden nasıl öğreniyorlar?
2. Ovacık ilçesinde askere giden gençler nasıl uğurlanmaktadır?
3. Ovacık ilçesinde dini bayramlar hangileridir? Bu bayramlardan önce ne gibi hazırlıklar yapılmaktadır?
4. Ovacık ilçesinde imeceler niçin ve nasıl yapılmaktadır?
5. Ovacık ilçesinde çocuk doğumlarında ne gibi hazırlık ve etkinlikler yapılmaktadır?
6. Ovacık ilçesinde erkek çocuklar kaç yaşında ve hangi mevsimde sünnet ettirilir? Bununla ilgili ne tür etkinlikler yapılmaktadır?
7. Ovacık ilçesinde evlilikler nasıl yapılmaktadır? Evlilik öncesi ve sonrası ne gibi hazırlıklar yapılmaktadır?
8. Ovacık ilçesinde ölüm (cenaze) olayı sırasında ve sonrasında neler yapılmaktadır?

D) Doğa ve Evrenle İlgili Bilgi ve Uygulamalar için;

1. Ovacık ilçesinde hastalıklar nasıl tedavi ettirilir? Kullanılan araç, gereç ve metotlar nelerdir?
2. Ovacık ilçesinde hayvan hastalıkları için ne gibi tedaviler uygulanırdı?
3. Yörenizde diğer halk inanışları (dilek ağacı vb.) var mıdır?
4. Yörenizde hangi tür ocaklar ve tedavi yöntemleri vardır?
5. Ovacık ilçesine ait yiyecekler ve içecekler (halk mutfağı) nelerdir ve nasıl yapılmaktadırlar?

E) El Sanatları için;

1. Ovacık ilçesinde hangi tür el sanatları yapılmaktadır?

Ek 2: Ovacık İlçesinin Somut Olmayan Kültürel Mirasların Korunması, Gelecek Kuşaklara Aktarılması ve Turizm Sektöründe Nasıl Değerlendirilebileceğine Yönelik Mülakat Soruları

Adı ve Soyadı:

Doğum Tarihi:

Mesleği:

Eğitim durumu:

1. Ovacık İlçesinin somut olmayan kültürel mirasları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
2. Sizce Ovacık İlçesinin somut olmayan kültürel mirasları yeterince korunuyor mu?
3. Ovacık İlçesinin somut olmayan kültürel miraslarını korumak için neler yapılabilir?
4. Ovacık İlçesinin somut olmayan kültürel mirasları gelecek kuşaklara nasıl aktarılabilir?
5. Ovacık İlçesinin somut olmayan kültürel miraslarını turizm alanında nasıl değerlendirebiliriz?
6. Somut olmayan kültürel miraslar turizm alanında değerlendirilebilir ise ilçeye katkıları ne olur?
7. Hangi somut olmayan kültürel miras ile ilçemizi ön plana çıkarabiliriz?